

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Методичні вказівки
до курсової роботи
з дисципліни «Управління витратами»
для студентів денної та заочної форми навчання
за напрямом підготовки
6.030504 «Економіка підприємства»

Харків 2012

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Методичні вказівки
до курсової роботи
з дисципліни «Управління витратами»
для студентів денної та заочної форми навчання
за напрямом підготовки
6.030504 «Економіка підприємства»

Затверджено методичною
радою університету,
протокол № від р.

Харків 2012

Укладачі: В.В. Блага
В.В. Благой

Кафедра економіки підприємства

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Управління витратами» відноситься до циклу нормативних навчальних дисциплін професійної та практичної підготовки бакалаврів за напрямом «Економіка підприємства».

Предметом навчальної дисципліни є процес цілеспрямованого закономірного формування витрат за їх видами, місцями та носіями за постійного контролю рівня витрачання ресурсів і стимулювання економії.

Метою викладання дисципліни є набуття теоретичних та відпрацювання практичних навичок формування витрат за видами, центрами відповідальності та носіями для мінімізації їх рівня та обґрунтування оптимальних господарських рішень.

У відповідності до робочої програми дисципліни «Управління витратами», окрім лекцій, передбачені практичні заняття та відведені години на самостійну роботу студентів, результатом якої є виконання курсової роботи. На практичних заняттях відпрацьовується методика рішення задач. Найбільш поширеною формою проведення практичних занять є пояснення викладачем методики і ходу розв'язання задач біля дошки з подальшим рішенням індивідуальних варіантів студентами (з консультаціями викладача, якщо необхідно).

Мета виконання курсової роботи – закріплення студентами теоретичних знань, отриманих у процесі вивчення курсу «Управління витратами».

Задача виконання курсової роботи – набуття студентами практичних навиків виявлення факторів, що зумовлюють рівень витрат; оцінювання системи управління витратами; виявлення витрат за місцями і центрами відповідальності; розрахунку собівартості окремих виробів; здійснення контролю витрат; аналізу системи «витрати—випуск—прибуток»; оптимізації операційної системи підприємства.

Самостійна робота студентів поза університетом складається з вивчення окремих питань дисципліни під час підготовки до практичних занять, опрацювання лекційного матеріалу за переліком рекомендованої літератури під час підготовки до модульних контрольних робіт та виконання курсової роботи.

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Тематика курсової роботи розробляється з урахуванням основних економічних процесів, тому що будь-яка діяльність, передусім виробнича, потребує витрат ресурсів. Від рівня операційних витрат істотно залежать ефективність функціонування підприємства та його конкурентоспроможність. Тому управління витратами є важливою функцією економічного механізму кожного підприємства. На підприємстві спеціалісти економічного профілю повинні самі формувати систему управління витратами, опрацьовувати методичну базу планування, обліку витрат, калькулювання продукції тощо.

Зміст курсової роботи полягає у виконанні студентами наступних завдань:

Вступ

1. Планування поточної діяльності підприємства.
 - 1.1 Сутність та види планування.
 - 1.2 Методи планування.
 - 1.3 Поточне планування підприємства.
2. Розрахунок планової собівартості продукції та аналіз її структури.
 - 2.1 Розрахунок повної собівартості продукції.
 - 2.2 Аналіз чуттєвості прибутку.
3. Визначення точки беззбитковості та запасу міцності підприємства.
 - 3.1 Розрахунок точки беззбитковості.
 - 3.2 Визначення запасу міцності підприємства.
4. Розрахунок повних витрат цехів підприємства та трансфертної ціни підприємства.
 - 4.1 Визначення та функції трансфертних цін.
 - 4.2 Методи формування трансфертної ціни.
 - 4.3 Розрахунок повних витрат цехів та трансфертної ціни.

Усі розрахунки пропонується проводити на прикладі промислового підприємства, діяльність якого характеризується наступною інформацією: очікуваний баланс на початок планового року; прогноз продажів підприємства на плановий рік; інформація про заплановані загальновиробничі, адміністративні витрати, витрати на збут та постачання; розмір капітальних вкладень по кварталах; дані про матеріальні витрати на одиницю продукції; середньозважену

ціну матеріалів; дані про витрати праці на виготовлення одиниці продукції та тарифну ставку за годину; політика роботи з дебіторами та кредиторами; кількість робітників по цехах; принцип розподілу накладних витрат по виробничих цехах.

Кожному студенту видається індивідуальне завдання на курсову роботу, затверджене завідуючим кафедрою та підписане лектором. Здача курсової роботи на перевірку та захист курсової роботи здійснюється у строки, передбачені навчальним планом.

ЗМІСТ ТА ПОЯСНЕННЯ ЩОДО ВИКОНАННЯ ОСНОВНИХ РОЗДІЛІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У вступі до курсової роботи необхідно дати визначення управлінню витратами на підприємстві, дати коротку характеристику тим видам робіт, які представлені в роботі, визначити їх актуальність для роботи підприємства.

У першому розділі необхідно дати відповіді на такі питання: необхідність планування, його види та методи планування; види бюджетів, що, як правило, використовуються при поточному плануванні, їх взаємозв'язок та принципи розробки. Далі необхідно здійснити поточне планування діяльності підприємства відповідно до даних, наведених в завданні на курсову роботу, зробити висновки щодо доречності виконання запланованої діяльності.

У першому розділі повинно бути розглянуто такі бюджети:

1. План продажів у натуральному та грошовому виразі (табл. 1.1). Цей план складається на основі прогнозу продажів та включає в себе такі показники: обсяг продажів у натуральному виразі, ціна за одиницю, сума продажів у грошовому виразі.

Таблиця 1.1 - План продажів

Показник	Квартал				Всього за рік
	I	II	III	IV	
Обсяг продажів, од.	*	*	*	*	*
Ціна за од., грн.	*	*	*	*	
Дохід від продажів, грн.	*	*	*	*	*

2. Графік очікуваних грошових надходжень за продану продукцію (табл. 1.2). Цей графік складається на базі плану продажів та інформації про політику роботи з дебіторами.

Таблиця 1.2 - Графік очікуваних грошових надходжень, грн.

Показник	Квартал				Всього за рік
	I	II	III	IV	
Дебіторська заборгованість на 1.01._____	*				
Продажі в I кварталі:					
надходження грошей від продажів у I кварталі в тім же кварталі	*				

надходження грошей від продажів у I кварталі в іншому кварталі		*			
Продажі в II кварталі:					
надходження грошей від продажів у II кварталі в тім же кварталі		*			
надходження грошей від продажів у II кварталі в іншому кварталі			*		
Продажі в III кварталі:					
надходження грошей від продажів у III кварталі в тім же кварталі			*		
надходження грошей від продажів у III кварталі в іншому кварталі				*	
Продажі в IV кварталі:					
надходження грошей від продажів у IV кварталі в тім же кварталі				*	
Всього грошових надходжень	*	*	*	*	*

3. План виробництва у натуральному виразі (табл. 1.3). Цей план складається на основі плану продажів з урахуванням залишків готової продукції на початок та кінець періоду.

Таблиця 1.3 - План виробництва, од.

Показник	Квартал				Всього за рік
	I	II	III	IV	
Обсяг продажів	*	*	*	*	*
Необхідний запас готової продукції на кінець періоду	*	*	*	*	
Всього	*	*	*	*	*
Запас готової продукції на начало періоду	*	*	*	*	
Обсяг виробництва	*	*	*	*	*

4. План використання матеріалів у натуральному та грошовому виразі (табл. 1.4). Цей план складається на базі плану виробництва і включає наступні показники: обсяг виробництва у

натуральному виразі, матеріальні витрати на одиницю у натуральному виразі, виробничі потреби в матеріалах у натуральному виразі, середньозважена ціна однієї натуральної одиниці матеріалу, прямі матеріальні витрати на виробництво продукції у грошовому виразі.

Таблиця 1.4 - План використання матеріалів

Показник	Квартал				Всього за рік
	I	II	III	IV	
Обсяг виробництва, од.	*	*	*	*	*
Матеріальні витрати на од., кг.	*	*	*	*	
Виробничі потреби в матеріалах, кг	*	*	*	*	*
Середньозважена ціна за кг, грн.	*	*	*	*	
Прямі матеріальні витрати на виробництво, грн.	*	*	*	*	*

5. План придбання матеріалів у натуральному та грошовому виразі (табл. 1.5). Цей план складається на базі плану використання матеріалів з урахуванням залишків матеріалів на початок та кінець планового періоду.

Таблиця 1.5 - План придбання матеріалів

Показник	Квартал				Всього за рік
	I	II	III	IV	
Обсяг виробництва, од.	*	*	*	*	*
Матеріальні витрати на од., кг.	*	*	*	*	
Виробничі потреби в матеріалах, кг	*	*	*	*	*
Необхідний запас на кінець періоду, кг	*	*	*	*	
Загальні потреби, кг	*	*	*	*	*
Початковий запас, кг	*	*	*	*	*
Обсяг закупки матеріалів, кг	*	*	*	*	*
Витрати на закупку 1 кг., грн.	*	*	*	*	
Загальні витрати на придбання матеріалів, грн.	*	*	*	*	*

6. Графік очікуваних грошових виплат за придбані матеріали (табл. 1.6). Цей графік складається на базі плану придбання матеріалів з урахуванням політики роботи з кредиторами.

Таблиця 1.6 - Графік очікуваних грошових виплат за придбані матеріали, грн.

Показник	Квартал				Всього за рік
	I	II	III	IV	

Кредиторська заборгованість на 1.01.____	*				
Закупка у I кварталі:					
гроші, виплачені у I кварталі	*				
гроші, виплачені у іншому кварталі		*			
Закупка у II кварталі:					
гроші, виплачені у II кварталі		*			
гроші, виплачені у іншому кварталі			*		
Закупка у III кварталі:					
гроші, виплачені у III кварталі			*		
гроші, виплачені у іншому кварталі				*	
Закупка у IV кварталі:					
гроші, виплачені у IV кварталі				*	
Всього платежів за матеріали, грн.	*	*	*	*	*

7. План прямих витрат на оплату праці (табл. 1.7). Цей план складається на базі плану виробництва, а також даних про норму витрат часу та розміру тарифної ставки. План складається з таких показників: обсяг виробництва у натуральному виразі, витрати праці на один виріб у годинах, загальні витрати праці на виробничу програму у годинах, тарифна ставка за годину, загальні витрати на оплату праці у грошовому виразі.

Таблиця 1.7 - План прямих витрат на оплату праці

Показник	Квартал				Всього за рік
	I	II	III	IV	
Обсяг виробництва, од.	*	*	*	*	*
Витрати праці на одиницю, години	*	*	*	*	
Загальні витрати праці, години	*	*	*	*	
Тарифна ставка за годину, грн.	*	*	*	*	
Загальні витрати на оплату праці, грн.	*	*	*	*	*

8. План виробничих накладних витрат (табл. 1.8). Цей план складається на базі плану виробництва та даних про загальновиробничі витрати. При цьому змінні загальновиробничі витрати розподіляються по кварталах відповідно до обсягу

виробництва, а сума постійних витрат залишається однаковою кожного кварталу.

Таблиця 1.8 - План виробничих накладних витрат

Показник	Квартал				Всього за рік
	I	II	III	IV	
Обсяг виробництва, грн.	*	*	*	*	*
Змінні виробничі витрати, грн.:					
- зарплата	*	*	*	*	*
- освітлення та опалення	*	*	*	*	*
- ремонт та обслуговування обладнання	*	*	*	*	*
- інші	*	*	*	*	*
Всього змінних витрат, грн.	*	*	*	*	*
Постійні витрати, грн.:					
- зарплата	*	*	*	*	*
- оренда	*	*	*	*	*
- освітлення та опалення	*	*	*	*	*
- амортизація	*	*	*	*	*
- ремонт та обслуговування обладнання	*	*	*	*	*
- інші	*	*	*	*	*
Всього постійних витрат, грн.	*	*	*	*	*
Всього загальновиробничих витрат, грн.	*	*	*	*	*

9. План собівартості виготовленої продукції (табл. 1.9). Цей план складається на основі планів використання матеріалів, прямих витрат на оплату праці та виробничих накладних витрат.

Таблиця 1.9 - План собівартості виготовленої продукції, грн.

Показник	Квартал				Всього за рік
	I	II	III	IV	
НЗВ на начало періоду	*	*	*	*	
Витрати на виробництво:					
- прямі матеріали	*	*	*	*	*
- пряма зарплата	*	*	*	*	*
- виробничі накладні витрати	*	*	*	*	*
Всього	*	*	*	*	*
НЗВ на кінець періоду	*	*	*	*	
Собівартість виготовленої продукції	*	*	*	*	*

10. План собівартості реалізованої продукції (табл. 1.10, 1.11, 1.12). Цей план складається на основі плану собівартості виготовленої продукції з урахуванням залишків готової продукції.

Таблиця 1.10 - Розрахунок планової собівартості одиниці продукції

Квартал	Плановий обсяг виробництва, одиниці	Планова собівартість готової продукції, грн.	Планова собівартість одиниці продукції, грн.
I	*	*	*
II	*	*	*
III	*	*	*
IV	*	*	*

Таблиця 1.11 - Розрахунок планової вартості запасів

Квартал	Плановий обсяг запасів ГП на кінець періоду, одиниці	Планова собівартість одиниці ГП, грн.	Планова собівартість запасів ГП, грн.
I	*	*	*
II	*	*	*
III	*	*	*
IV	*	*	*

Таблиця 1.12 - План собівартості реалізованої продукції, грн.

Показник	Квартал				Всього за рік
	I	II	III	IV	
Остаток готової продукції на начало періоду	*	*	*	*	*
Виготовлено продукції на протязі періоду	*	*	*	*	*
Остаток готової продукції на кінець періоду	*	*	*	*	*
Собівартість реалізованої продукції	*	*	*	*	*

11. План адміністративних витрат (табл. 1.13). Цей план складається на основі інформації про заплановані адміністративні витрати з рівномірним розподілом витрат по кварталах.

Таблиця 1.13 - План адміністративних витрат, грн.

Показник	Квартал				Всього за рік
	I	II	III	IV	
Зарплата	*	*	*	*	*
Орендна плата	*	*	*	*	*
Комунальні послуги	*	*	*	*	*
Амортизація	*	*	*	*	*
Командировки	*	*	*	*	*
Інші витрати	*	*	*	*	*
Всього	*	*	*	*	*

12. План витрат на збут (табл. 1.14). Цей план складається на основі інформації про витрати на збут. Він містить дві частини – змінні витрати та постійні витрати. Змінні витрати – це комісійні, які залежать від обсягу продажів у грошовому виразі. Постійні витрати – це всі інші витрати, які розподіляються по кварталах рівномірно.

Таблиця 1. 14 - План витрат на збут

Показник	Квартал				Всього за рік
	I	II	III	IV	
Обсяг продажів, грн.	*	*	*	*	*
Ставка змінних витрат на збут (комісійні), %	*	*	*	*	
Змінні витрати на збут (комісійні), грн.	*	*	*	*	*
Постійні витрати на збут, грн.:					
зарплата	*	*	*	*	*
реклама	*	*	*	*	*
оренда	*	*	*	*	*
командировки	*	*	*	*	*
амортизація	*	*	*	*	*
інші	*	*	*	*	*
Всього постійних витрат, грн..	*	*	*	*	*
Всього витрат, грн.	*	*	*	*	*

13. План витрат на постачання (табл. 1.15). Цей план складається на основі інформації про заплановані витрати на постачання. Витрати по кварталах розподіляються рівномірно.

Таблиця 1.15 - План витрат на службу постачання, грн.

Показник	Квартал	Всього за
----------	---------	-----------

	I	II	III	IV	рік
зарплата	*	*	*	*	*
реклама	*	*	*	*	*
оренда	*	*	*	*	*
командировки	*	*	*	*	*
амортизація	*	*	*	*	*
інші	*	*	*	*	*
Всього витрат, грн.	*	*	*	*	*

14. Плановий звіт про прибуток (табл. 1.16). Це похідна форма фінансової звітності, яка складена до початку звітного періоду і відображає фінансовий результат передбачуваної діяльності. Плановий звіт про прибуток складається на основі планів продажів, собівартості реалізованої продукції, витрат на збут, адміністративних і інших операційних витрат з урахуванням фінансових витрат та податку на прибуток. Результатом складання цього плану є розрахунок операційного та чистого прибутку. Плановий звіт про прибуток складається з таких показників: дохід від продажів, собівартість реалізованої продукції, валовий прибуток, адміністративні витрати, витрати на збут та постачання, операційний прибуток, податок на прибуток, чистий прибуток.

Таблиця 1. 16 - Плановий звіт про прибуток

Стаття	Сума, грн.
Дохід від продажів	*
Собівартість реалізованої продукції	*
Валовий прибуток	*
Адміністративні витрати	*
Витрати на збут	*
Витрати на службу постачання	*
Операційний прибуток	*
Процент за кредит	*
Прибуток після виплати проценту за кредит	*
Податок на прибуток	*
Чистий прибуток	*

15. Фінансовий план (табл. 1.17, 1.18, 1.19). Цей план складається на основі операційних бюджетів, бюджету капітальних інвестицій і розрахунків руху грошових коштів в результаті фінансової діяльності. Цей план містить такі показники: залишок грошових коштів на початок періоду, надходження, видатки

(детально за видами видатків), залишок на кінець періоду. При складанні фінансового плану треба врахувати, що амортизаційні відрахування не входять до видатків, тому що по ним не відбувається рух грошових коштів.

Таблиця 1.17 - Розрахунок грошових витрат на виплату зарплати, грн.

Показник	Квартал				Всього за рік
	I	II	III	IV	
Нарахована зарплата:					
Пряма зарплата	*	*	*	*	*
Зарплата у складі:					
Загальновиробничих витрат	*	*	*	*	*
адміністративних витрат	*	*	*	*	*
витрати на службу постачання	*	*	*	*	*
витрат на збут	*	*	*	*	*
Всього	*	*	*	*	*
Виплати зарплати:					
Заборгованість на 1.01. __ р.	*				
Зарплата за I квартал:					
5/6 квартальної зарплати	*				
1/6 квартальної зарплати		*			
Зарплата за II квартал:					
5/6 квартальної зарплати		*			
1/6 квартальної зарплати			*		
Зарплата за III квартал:					
5/6 квартальної зарплати			*		
1/6 квартальної зарплати				*	
Зарплата за IV квартал:					
5/6 квартальної зарплати				*	
Всього	*	*	*	*	*

Таблиця 1.18 - Розрахунок грошових виплат на оплату комунальних послуг, грн.

Показник	Квартал				Всього за рік
	I	II	III	IV	
Комунальні послуги:					
виробничого характеру	*	*	*	*	*
інші	*	*	*	*	*
Всього	*	*	*	*	*
Платежі за комунальні послуги:					
Заборгованість на 1.01. __	*				
I квартал					
90% комунальних послуг за квартал	*				

10% комунальних послуг за квартал		*			
II квартал					
90% комунальних послуг за квартал		*			
10% комунальних послуг за квартал			*		
III квартал					
90% комунальних послуг за квартал			*		
10% комунальних послуг за квартал				*	
IV квартал					
90% комунальних послуг за квартал				*	
Всього	*	*	*	*	*

Таблиця 1. 19 – Фінансовий план на _____ рік, грн.

Показник	Квартал				Всього за рік
	I	II	III	IV	
Остаток на начало періоду	*	*	*	*	-
Надходження:					
від реалізації продукції	*	*	*	*	*
Всього	*	*	*	*	
Платежі:					
Придбання матеріалів	*	*	*	*	*
Виплата зарплати	*	*	*	*	*
Орендна плата	*	*	*	*	*
Комунальні послуги	*	*	*	*	*
Командировки	*	*	*	*	*
Ремонт та обслуговування обладнання	*	*	*	*	*
Комісійні	*	*	*	*	*
Реклама	*	*	*	*	*
Податок на прибуток	*	*	*	*	*
Інші поточні витрати	*	*	*	*	*
Придбання обладнання	*	*	*	*	*
Дивіденди	-	*	-	-	
Всього	*	*	*	*	*
Остаток на кінець періоду	*	*	*	*	*

16. Плановий баланс на кінець планового року (табл. 1.20). Це похідна форма фінансової звітності, що містить інформацію про

майбутній фінансовий стан підприємства, яке очікується в результаті запланованих дій. Плановий баланс складається на основі балансу на початок планового року, планів операційних витрат і фінансового плану.

Актив балансу містить такі статті:

- Основні засоби (залишкова вартість, первинна вартість, знос). Первісна вартість основних засобів – це сума первісної вартості основних засобів на початок планового року плюс сума капітальних вкладень, що заплановані у плановому році. Знос – сума амортизаційних відрахувань по всім операційним планам. Залишкова вартість – це різниця між первісною вартістю та зносом.

- Матеріали – це очікуваний залишок матеріалів на кінець планового року.

- Готова продукція – це залишок готової продукції на кінець планового року, який було розраховано при складанні плану собівартості реалізованої продукції.

- Дебіторська заборгованість – це сума, яку покупці продукції залишаються винні підприємству на кінець планового року.

- Грошові кошти – це очікуваний залишок грошових коштів підприємства на кінець планового року. Він розрахований у фінансовому плані.

Пасив балансу містить такі статті:

- Статутний капітал. Він залишається незмінним в порівнянні з його розміром на початок планового року.

- Нерозподілений прибуток – це той прибуток, який залишається у розпорядженні підприємства на кінець планового року.

- Кредиторська заборгованість: окремо за матеріали та за комунальні послуги.

- Зобов'язання по розрахункам з оплати праці – це залишок заробітної плати, яку підприємство нарахувало за плановий рік, але не виплатило.

Наприкінці складання планового балансу підраховується сума активів та пасивів. Якщо ці суми співпали, то планування діяльності підприємства проведено вірно.

Усі бюджети, крім планового звіту про прибуток та планового балансу, складаються на один рік з розбивкою по кварталах.

Таблиця 1. 20 - Плановий баланс на кінець _____ року

Актив	Сума, грн.	Пасив	Сума, грн.
-------	------------	-------	------------

Основні засоби:		Уставний капітал	*
первісна вартість	*	Нерозподілений прибуток	*
знос	*	Кредитори:	
залишкова вартість	*	розрахунки з постачальниками, в т.ч.:	*
Матеріали	*	за сировину	*
Готова продукція	*	за комунальні послуги	*
Дебітори	*	розрахунки за оплату праці	*
Грошові засоби	*		
Баланс	*	Баланс	*

Якщо залишок грошових засобів менше запланованого, то при умові незмінності обов'язків по виплаті дивідендів, на потрібну суму зменшити капітальні вкладення, щоб залишок грошових засобів на кінець року дорівнював запланованому розміру. У доповнення до наявного фінансового плану складіть новий, от коректований. Подальше планування потрібно здійснювати на базі відкоректованого фінансового плану та відкоректованої суми капітальних вкладень.

Надайте характеристику доцільності виконання поточного плану. Зробіть висновки по розділу.

У другому розділі курсової роботи на підставі здійсненого планування необхідно розрахувати середньорічну повну собівартість одиниці продукції (по змінним та постійним витратам), визначити мінімальну ціну реалізації продукції підприємства, при якій підприємство не зазнаватиме збитки, та порівняти заплановану середньорічну ціну з отриманою мінімальною ціною, зробити висновки. Також потрібно визначити структуру собівартості (табл. 2.1), зробити висновки щодо цієї структури. Далі необхідно розрахувати фактор операційного важеля (табл. 2.2), зробити висновки про ступінь впливу зміни обсягу продажів на прибуток підприємства, а також розрахувати з застосуванням фактора операційного важеля, як зміниться прибуток підприємства, якщо обсяг продажів зміниться (табл. 2.3).

Таблиця 2. 1- Розрахунок повної собівартості, грн.

Стаття	Всього за рік	Структура витрат, %
--------	---------------	---------------------

1) Змінні витрати		
матеріали	*	*
пряма зарплата	*	*
ЗВВ	*	*
збут	*	*
Всього змінних витрат	*	*
2) Постійні витрати		
ЗВВ	*	*
збут	*	*
постачання	*	*
адміністративні витрати	*	*
Всього постійних витрат	*	*
Всього повна собівартість	*	100%
Повна собівартість на одиницю	*	

Таблиця 2. 2 - Розрахунок фактора операційного важеля

Показник	Сума, грн.
Маржинальний дохід	*
Операційний прибуток	*
Фактор операційного важеля	*

Таблиця 2.3 - Розрахунок зміни прибутку за рахунок зміни обсягу продажів

Показник	Зміна прибутку, грн.
Збільшення обсягу продажів на _____ %	*
Зменшення обсягу продажів на _____ %	*

У третьому розділі курсової роботи необхідно розглянути теоретичні основи розрахунку точки беззбитковості та запасу міцності (сутність понять, необхідність їх розрахунку), а також провести розрахунок точки беззбитковості за рік і визначення запасу міцності підприємства за рік (табл. 3.1). Після закінчення розрахунків необхідно накреслити графік точки беззбитковості та запасу міцності. Зробити висновки. При цьому необхідно зауважити, що точка беззбитковості знаходиться на перетинанні прямих доходу від продажів та загальних витрат.

Таблиця 3.1 - Розрахунок точки беззбитковості та запасу міцності

Показник	Всього, грн.	На одиницю, грн.
Постійні витрати	*	*
Змінні витрати	*	*
Середньорічна ціна реалізації	*	*

Точка беззбитковості в натуральних одиницях	*	
Точка беззбитковості в грошових одиницях	*	
Запас міцності	*	

У четвертому розділі курсової роботи необхідно розрахувати повні витрати кожного цеху підприємства на основі наявної інформації про розподіл витрат між цехами (табл. 4.1). Також у цьому розділі необхідно розкрити сутність трансфертних цін, їх функції та значення для підприємства, здійснити розрахунок мінімальної трансфертної ціни підрозділу і зробити висновок про доцільність його існування. При розрахунку трансфертної ціни підрозділу необхідно обчислити повні витрати підрозділу на одиницю продукції, що виробляє даний цех. Після цього необхідно порівняти отриманий результат з ринковою ціною на аналогічну продукцію. Якщо повні витрати цеху на одиницю продукції вище за ринкову ціну, то необхідно порівняти змінні витрати на одиницю продукції цеху та ринкову ціну. Якщо змінні витрати нижче ринкової ціни, то підприємству слід залишити у себе виробництво проміжної продукції, а якщо вище – відмовитись від її виробництва. Після необхідних розрахунків необхідно зробити висновки щодо доцільності утримання підрозділу з виробництва проміжної продукції з докладним обґрунтуванням відповіді.

Таблиця 4.1 - Розрахунок повних витрат цеху 1 та цеху 2

Показник	Цех 1	Цех 2	Всього
Кількість працюючих	*	*	*
Змінні витрати:			
заробітна плата	4*	*	*
матеріали	*	*	*
загальновиробничі витрати	*	*	*
збут	*	*	*
Всього змінних витрат	*	*	*
Постійні витрати:			
загальновиробничі витрати	*	*	*
адміністративні витрати	*	*	*
на збут	*	*	*
на постачання	*	*	*
Всього постійних витрат	*	*	*
Всього витрат	*	*	*
Обсяг виробництва	*		
Ціна	*		

У висновках необхідно привести основні результати розрахунків, що виконувалися у роботі, та висновки по ним.

ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота оформляється у виді пояснювальної записки, що повинна містити (названі в порядку проходження і нумерації):

- титульний лист;
- завдання на контрольну роботу (видається лектором);
- зміст;
- вступ;
- розділи основної частини;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (при необхідності).

У зміст включаються найменування всіх розділів і підрозділів основної частини з вказівкою номерів сторінок, на яких розміщується початок розділу (підрозділу).

Вступ розміщують на окремій сторінці.

Висновки розташовують безпосередньо після основної роботи, починаючи з нової сторінки.

Перелік посилань містить джерела, на які є посилання в основній частині роботи, починаючи з нової сторінки. У відповідних місцях тексту повинні бути посилання на порядкові номери літературних джерел, приведені в квадратних дужках. Бібліографічні описи в переліку посилань приводять за абеткою. Бібліографічні описи літературних джерел повинні бути виконані відповідно до «Бібліографічні описи документа. Загальні вимоги і правила складання».

Об'єктом опису може бути книга, періодичне видання, стаття, розділ, глава з книги і т.д.

Додатки, як правило, містять важливий, але не маючий прямого відношення до виконаної роботи матеріал, а також громіздкі або однотипні табличні, розрахункові або графічні матеріали. Додатки формуються як правило по потребі.

Текстова частина курсових робіт оформляється на аркушах формату А4 (297x210мм). Курсові роботи можуть бути виконані

рукописним способом, а також машинописним або машинним (комп'ютерним) способом на одній стороні листа білого папера.

При машинописному способі роботу виконують через півтора інтервали; при комп'ютерному наборі - з розрахунку не більш 40 рядків на сторінці за умови її рівномірного заповнення і висотою букв і цифр не менш 1,8 мм, що відповідає текстовому редакторові «Microsoft Word» з використанням шрифту Times New Roman через 1,5 інтервалу з розміром шрифту 14.

Текст курсової роботи варто друкувати, дотримуючи розмірів полів: верхнє, лівє і нижнє - не менш 20 мм., праве не менш 10 мм. Окремі слова, формули, знаки, що вписують у видрукований текст, повинні бути чорного кольору. Допускається помилки, описки і графічні неточності зафарбовувати білою фарбою (коректором) з нанесенням на тїм же місці виправленого зображення.

Не допускається довільне скорочення слів у тексті, у таблицях, на ілюстраціях і т.п. Скорочення слів і словосполучень у курсовій роботі повинні виконуватися відповідно до діючих стандартів.

Заголовки структурних елементів «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ» не нумерують і друкують прописними (заголовними) буквами в середині рядка без крапки наприкінці, не підкреслюючи.

Розділи і підрозділи повинні мати заголовки, пункти і підпункти можуть мати заголовки. Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів тексту варто починати з абзацу і друкувати малими літерами, не підкреслюючи, без крапки наприкінці.

Переноси слів у заголовку розділу не допускаються.

Між заголовком і наступним або попереднім текстом повинна витримуватися визначена відстань (пробіл):

- при машинописному способі - не менш трьох інтервалів;
- при машинному способі - не менш двох рядків.

Сторінки варто нумерувати арабськими цифрами, дотримуючи наскрізної нумерації по всьому тексту, починаючи з титульного листа, номер сторінки на якому не проставляють.

Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки наприкінці.

Розділи, підрозділи, пункти, підпункти пояснювальної записки варто нумерувати арабськими цифрами без крапки.

Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу, що складає з номера розділу і порядкового номера

підрозділу, розділених крапкою. Після номера підрозділу крапку не ставлять.

Ілюстрації (рисунок, графіки, схеми, діаграми) варто розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації повинні бути дані посилання в тексті.

Ілюстрації можуть мати назви, що поміщають під ілюстрацією. При необхідності під ілюстрацією поміщають пояснювальний текст.

Ілюстрація позначається словом «Рисунок» і нумерується арабськими цифрами в межах розділу. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, розділених крапкою.

Наприклад, «Рисунок 2.1 - Залежність прибутку від ризику» поміщений у другому розділі, має перший порядковий номер.

Таблиця повинна бути представлена наступним чином, мати відповідну нумерацію (на прикладі - таблиця друга першого розділу).

Таблиця 1.2 - Перелік показників оцінки інвестиційної підтримки нововведень

Показник	
Клас	Призначення
Економічний	Оцінка результатів та витрат на їх досягнення
Технічний	Оцінка технічного рівня виробництва та продукції
Організаційний	Оцінка обсягу виробництва, виробничих потужностей, виробничої інфраструктури, процесів обслуговування основного виробництва
Екологічний	Оцінка ефективності використання природних ресурсів, збереження навколишнього середовища
Соціальний	Оцінка систем оплати, мотивації та умов праці, задоволеності працею
Правовий	Оцінка відносин, які виникають під час придбання ліцензій, патентів, ноу-хау тощо

Допускається перенос таблиці на наступну сторінку, при цьому в кожній частині таблиці повторюють її заголовок (шапку) і боковик (заголовки рядків). Слово «Таблиця» вказують один раз ліворуч над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження таблиці 1.2» із указівкою номера таблиці.

Заголовки граф таблиці друкують із прописних букв, а підзаголовки - з рядкових. Наприкінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять.

Перед перерахунками в тексті ставлять двокрапку. Якщо перерахунки не нумеруються (перший рівень деталізації), перед кожною позицією перерахунка ставиться дефіс. Якщо перерахунки нумеруються, перед кожною позицією ставиться мала літера алфавіту з дужкою. Для подальшої деталізації (другий рівень) варто використовувати арабські цифри з дужкою.

Примітки розташовують безпосередньо після тексту, таблиці, ілюстрації, до яких вони відносяться. Слово «Примітка» друкують із прописної букви з абзацного відступу, не підкреслюють, після слова «Примітка» ставлять крапку і з прописної букви в тім же рядку дають текст примітки.

Виноски в тексті позначають знаками у виді арабських цифр із дужкою [3].

Формули і рівняння розташовують безпосередньо після тексту, у якому вони згадуються, по центру сторінки. Вище і нижче кожної формули або рівняння повинне бути залишено не менше одного рядка.

Формули і рівняння варто нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули, розділених крапкою. Пояснення значення символів, що входять у формулу, приводяться безпосередньо під формулою в тій послідовності, у якій вони дані у формулі. Пояснення кожного символу варто давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом «де» без двокрапки. Наприклад, першу формулу другого питання варто описати так: «Середня арифметична проста дорівнює сумі окремих значень ознаки, діленої на загальне число цих значень:

$$\Sigma X = X_1 + X_2, + \dots + X_n, \quad (2.1)$$

де X_1, X_2, \dots, X_n - індивідуальні значення ознаки;
 n - число одиниць сукупності».

Додатки до курсової роботи варто оформляти як продовження тексту, кожен додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами симетрично щодо тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком повинно бути надруковане слово «Додаток ...» і прописна буква, що

позначає додаток. Додатки варто позначати послідовно прописними буквами алфавіту: А, Б, В, Д, Ж, З, Л, М.

Додатки повинні мати загальну з іншим текстом наскрізну нумерацію сторінок.

Студенти центру заочного навчання курсову роботу здають до деканату до початку екзаменаційної сесії для перевірки.

Захист курсової роботи є дозволом для складання екзамену по дисципліні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Котляров С. А. Управление затратами. — СПб.: Питер, 2001. — 160 с.
2. Ананькина Е. А., Данилочкина Н. Г. Управление затратами. — М.: ПРИОР, ИВАКО Аналитик, 1998. — 64 с.
3. Голов С. Ф. Управленческий бухгалтерский учет. — К.: Скарбы, 1998. — 384 с.
4. Грещак М. Г., Гребешкова О. М., Коцюба О. С. Внутрішній економічний механізм підприємства. — К.: КНЕУ, 2001. — 228 с.
5. Управление затратами на предприятии: Учеб. / Под ред. Г. А. Краюхина. — СПб.: Издат. дом «Бизнес-пресса», 2000. — 276 с.
6. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет: Пер. с англ. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 2002. — 783 с.
7. Мних Є. В., Ференц І. Д. Економічний аналіз: Навч. посібник- Львів: "Армія України", 2000- 240 с.
8. Герасименко В.В. Ценовая политика фирмы. - М.: Финстатинформ, 1995. - 192с.
9. Фандель Г. Теорія виробництва і витрат: Пер. з нім. — К.: Таксон, 2000. — 521 с.
10. Экономический механизм управления развитием предприятий / И.В.Алексеев и др. - Львов: Світ, 1991.- 154 с.
11. Шим Д. К., Сигел Д. Т. Методы управления стоимостью и анализа затрат: Пер. с англ. — М.: Филинь, 1996. — 344 с.
12. Макаренко М.В., Махалина О.М. Производственный менеджмент: Учеб. пособие.- М.: приор, 1998. - 384 с.
13. Экономический механизм управления развитием предприятий / И.В.Алексеев и др. - Львов: Світ, 1991.- 154 с.
14. Мелкумов Я. С. Теоретическое и практическое пособие по финансовым вычислениям. — М.: ИНФРА-М, 1996. — 165 с.

Навчальне видання

Методичні вказівки
до курсової роботи
з дисципліни «Управління витратами»
для студентів денної та заочної форми навчання
за напрямом підготовки
6.030504 «Економіка підприємства»

Укладачі:

Блага Вікторія Вікторівна
Благой Віталій Валерійович

Відповідальний за випуск:

І.А. Дмитрієв